

Factors associats a l'abandonament del tabaquisme en treballadors a Catalunya

Lucía Artazcoz, Immaculada Cortès, Salvador Moncada, Maria Eloïsa Brotons

Centre de Salut Laboral
Institut Municipal de Salut Pública. Barcelona.

Resum

L'objectiu és analitzar la relació del nivell d'educació i l'estat de convivència amb l'abandonament del tabaquisme en els treballadors fumadors i exfumadors entrevistats en l'Enquesta de Salut de Catalunya (ESCA). La probabilitat d'abandonar definitivament l'hàbit del tabaquisme és superior en persones amb estudis universitaris i en les dones que viuen en parella. Els intents fracassats d'abandonament són més freqüents entre les dones universitàries i menys entre les separades, divorciades o vídues.

Introducció

La majoria dels treballadors passa una mitjana de vuit hores diàries al lloc de treball. Per això aquest és un espai on les estratègies de prevenció del tabaquisme poden arribar a una gran quantitat de fumadors. En l'actualitat les intervencions de cessació tabàquica al nostre país es basen fonamentalment en el consell mèdic als fumadors, però els programes de prevenció al lloc de treball són molt escassos¹.

En general els programes de cessació tabàquica a l'empresa consisteixen en campanyes estàndard d'informació a tots els treballadors i suport addicional per a aquells més motivats, sense tenir en compte que hi ha factors, com els sociodemogràfics, que poden influir tant en la motivació per deixar de fumar com en l'èxit en l'abandonament del tabaquisme. L'objectiu d'aquest estudi és analitzar la relació de l'estat civil i el nivell d'educació amb l'abandonament del tabaquisme tenint en compte possibles diferències de gènere.

Mètodes

Població d'estudi: Les dades procedeixen de l'ESCA de 1994². La població analitzada va ser els 2236 treballa-

dors i les 996 treballadores menors de 65 anys fumadors o exfumadors entrevistats en l'ESCA.

Variables: Les variables dependents van ser: 1) l'abandonament definitiu del tabaquisme, definit com l'abstinència de tabac superior a sis mesos i 2) el fet d'haver intentat abandonar l'hàbit durant l'any previ a l'entrevista entre els fumadors. Les variables independents van ser el nivell d'educació, dividit en tres categories (estudis primaris o incomplets, ensenyament secundari i estudis universitaris) i l'estat de convivència, també en tres categories (casats o viuen en parella, solters i separats, divorciats o vidus). Es va considerar l'edat com a variable d'ajust.

Anàlisi estadística: Es va analitzar l'associació entre les variables dependents i independents a través del càlcul d'*Odds Ratios* (OR) ajustades per l'edat i per totes les variables independents amb els seus corresponents intervals de confiança (IC) al 95%, mitjançant models de regressió logística. L'anàlisi es va fer separada per sexe.

Resultats

L'edat mitjana de la població d'estudi era més alta en homes, el nivell d'educació superior en les dones i també en aquestes era superior la proporció de separades, divorciades o vídues. Aproximadament la tercera part de la població d'estudi es declarava exfumadora, sense diferències de sexe, i al voltant de la tercera part dels fumadors actuals havia intentat abandonar l'hàbit en l'últim any, també sense diferències de sexe.

A la Taula 1 es presenta la proporció de treballadors que ha abandonat el tabaquisme i les OR ajustades per a totes les variables independents per a cada sexe. Tant en homes com en dones la probabilitat d'abandonar definitivament el tabac va ser superior a mida que augmentava l'edat, i en les persones de més nivell d'educació. A més, en dones va ser més alta entre les casades o que viuen en parella. Quant als intents de deixar de fumar durant l'any previ a l'entrevista, mentre en homes no es va observar associació amb cap variable independent, en dones la probabilitat va ser inferior entre les de més nivell d'estudis i les separades, divorciades o vídues.

Discussió

L'abandonament definitiu del consum de tabac és en els dos sexes més freqüent entre els treballadors de més

Correspondència: Dra. Lucía Artazcoz
Centre de Salut Laboral
Institut Municipal de Salut Pública de Barcelona
Lesseps, 1
08023 Barcelona.
Tel. 93 238 45 45
Fax 93 217 31 97
Adreça electrònica: lartazcoz@imsb.bcn.es

TAULA 1. Proporció de treballadors que ha abandonat definitivament el tabac i que ho ha intentat durant els 12 mesos previs

	Homes		Dones	
	% d'abandonament	OR (IC 95%)	% d'abandonament	OR (IC 95%)
Edat (per cada 10 anys d'increment)	—	1,42 (1,29-1,56)	—	1,46 (1,24-1,72)
Nivell d'educació				
Estudis primaris incomplets o EGB	36,3	1	29,8	1
Estudis secundaris	31,6	1,06 (0,85-1,31)	31,7	1,24 (0,90-1,72)
Estudis universitaris	45,6	1,56 (1,21-2,01)	45,8	1,87 (1,32-2,65)
Estat civil				
Solter	26,2	1	24,3	1
Casat o viu en parella	39,6	1,04 (0,80-1,35)	41,8	1,62 (1,17-2,24)
Separat, divorciat o vidu	39,6	0,94 (0,47-1,90)	31,8	0,86 (0,47-1,57)
	% que ho ha intentat	OR (IC 95%)	% que ho ha intentat	OR (IC 95%)
Edat (per cada 10 anys d'increment)	—	1,00 (0,88-1,12)	—	1,07 (0,86-1,34)
Nivell d'educació				
Estudis primaris incomplets o EGB	31,7	1	36,7	1
Estudis secundaris	33,5	1,10 (0,85-1,42)	36,9	1,01 (0,70-1,44)
Estudis universitaris	28,7	0,81 (0,56-1,17)	18,9	0,38 (0,23-0,62)
Estat civil				
Solter	30,2	1	31,7	1
Casat o viu en parella	32,7	1,17 (0,86-1,60)	37,1	1,20 (0,79-1,80)
Separat, divorciat o vidu	17,3	0,50 (0,17-1,50)	18,4	0,40 (0,18-0,90)

OR: Odds ratio ajustada per a totes les variables independents.
IC: Interval de confiança.

(Enquesta de Salut de Catalunya, 1994)

nivell d'educació, cosa que coincideix amb altres estudis³. Hi ha diferents raons que podrien explicar aquesta troballa. Les persones amb més nivell d'educació tenen més control sobre la seva vida, cosa que es podria traduir també en una més gran efectivitat en l'abandonament d'hàbits insans. A més, el tabac es podria utilitzar com a element d'enfrontament de situacions vitals desfavorables, més freqüents en les persones de classe social baixa.

L'estat civil es va associar a l'abandonament definitiu del tabac en dones casades, cosa que podria estar relacionada amb el fet que l'embaràs motiva la dona per abandonar l'hàbit, i es mantindria l'abstinència després. Si fos així, seria important motivar les dones embarassades perquè continuessin sense fumar després de l'embaràs.

Que una persona intenti deixar de fumar implica que existeix motivació, una de les variables que es considera determinant en els programes de cessació tabàquica tradicionals⁴. En aquest sentit s'ha de destacar que mentre les persones de més nivell d'educació abandonen més el tabac, els intents de deixar de fumar segueixen un patró diferent. No s'observen diferències segons nivell d'educació en homes i, fins i tot entre les dones, les de més nivell d'educació són les que menys intenten abandonar l'hàbit. Sembla doncs que el nivell alt d'educació s'associa a una probabilitat d'èxit més gran en l'abandonament definitiu però no a la motivació. És necessari entendre els aspectes associats al nivell d'educació que expliquin aquest fet.

La probabilitat d'intentar abandonar el tabac va ser més baixa entre dones separades, divorciades i vídues, cosa que també s'ha vist en altres estudis. És possible que en aquest grup de dones el tabac sigui important com a element d'enfrontament de circumstàncies vitals difícils.

Hi ha diferències en els factors que influeixen sobre la motivació i sobre l'èxit en l'abandonament del tabaquisme; són diferents i a més hi ha diferències de gènere. Mentre en els dos sexes, el nivell d'educació sembla relacionat amb l'èxit en l'abandonament però no amb la motivació, els aspectes associats a l'estat de convivència podrien ser importants en les dones⁶.

Conclusions

El lloc de treball és ideal per a portar a terme programes de prevenció de tabaquisme. Per a millorar la seva efectivitat seria necessari entendre més bé els elements del context de vida que influeixen en la motivació i els que expliquen l'èxit en l'abandonament de l'hàbit tabàquic.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Serrano-Aguilar PG. Programas de cesación tabáquica en el puesto de trabajo: la necesidad para su implementación en España. Madrid: Rev Sanid Hig Pública 1993; 67:343-9.
- Document Tècnic Enquesta de Salut de Catalunya. Enquesta de Salut de Catalunya 1994. Barcelona: Departament de Sanitat i Seguretat Social, Generalitat de Catalunya 1995.
- Fernández E, La Vecchia C, D'Avanzo B, Braga C, Negri E, Franceschi S. Quitting smoking in northern Italy: A cross sectional analysis of 2621 subjects. Eur J Epidemiol 1997; 13: 267-73.
- Marín Dolores, González J. El Tabaquismo como drogodependencia. En: Becoña Iglesias E. Libro blanco sobre el tabaquismo en España. Barcelona: Glosa, S.L., 1998.
- Kabat GC, Wynder EL. Determinants of quitting smoking. Am J Public Health 1987; 77: 1301-5.
- Pirie PL, Murray DM, Luepker RV. Gender differences in cigarette smoking and quitting in a cohort of young adults. Am J Public Health 1991; 81: 324-7.